

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ευριπίδη Τρωάδες

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Οι «Τρωάδες» του Ευριπίδη από τις εκδόσεις «Πατάκη»

Καλωσόρισμα	6
Ταυτότητα του βιβλίου	7
Εισαγωγή	9
Πρόλογος	21
Διδακτική Ενότητα 1	22
Διδακτική Ενότητα 2	27
Πάροδος	33
Διδακτική Ενότητα 3	34
Διδακτική Ενότητα 4	38
A' Επεισόδιο	45
Διδακτική Ενότητα 5	46
Διδακτική Ενότητα 6	51
Διδακτική Ενότητα 7	56
Διδακτική Ενότητα 8	61
Διδακτική Ενότητα 9	66
A' Στάσιμο	72
Διδακτική Ενότητα 10	73
1η Ανασκόπηση	79
B' Επεισόδιο	80
Διδακτική Ενότητα 11	81
Διδακτική Ενότητα 12	85
Διδακτική Ενότητα 13	90
Διδακτική Ενότητα 14	93
B' Στάσιμο	100
Διδακτική Ενότητα 15	101
Γ' Επεισόδιο	107
Διδακτική Ενότητα 16	108
Διδακτική Ενότητα 17	112
Διδακτική Ενότητα 18	116
Διδακτική Ενότητα 19	120
Γ' Στάσιμο	125
Διδακτική Ενότητα 20	126
2η Ανασκόπηση	131
Έξοδος	132
Διδακτική Ενότητα 21	133
Διδακτική Ενότητα 22	136
Διδακτική Ενότητα 23	140
Διδακτική Ενότητα 24	144
3η Ανασκόπηση	150
Γλωσσάριο	151

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

- Καλωσόρισμα
- Ταυτότητα του βιβλίου
- Εισαγωγή (σχετικά με το αρχαίο ελληνικό δράμα, την τραγωδία, τον Ευριπίδη και τις «Τρωάδες»)
- 9 μεγάλες ενότητες, όσες και τα κατά ποσόν μέρη, οι οποίες αρθρώνονται σε 24 μικρότερες ενότητες, χωρισμένες με βάση τις σκηνές ή το νόημα σε κάθε σκηνή
- 3 Ανασκοπήσεις
- Γλωσσάριο με τους κύριους όρους της τραγωδίας

+

○

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΘΕΜΙΑΣ ΑΠΟ ΤΙΣ 9 ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

(ΠΡΟΛΟΓΟΣ,
ΠΑΡΟΔΟΣ, Α΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ,
Α΄ ΣΤΑΣΙΜΟ, Β΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ,
Β΄ ΣΤΑΣΙΜΟ κλπ.)

●

- Προ-οργανωτής
- Διδακτικές ενότητες (από μία μέχρι πέντε διδακτικές ενότητες σε καθεμιά από τις 9 μεγαλύτερες ενότητες, σύνολο 24 δ.ε.– χωρίστηκαν κυρίως με βάση τις θεατρικές σκηνές αλλά και με βάση το νόημα).
- Κάθε διδακτική ενότητα περιέχει:
 - κείμενο με πλαγιότιτλους, ερωτήσεις κατανόησης στα περιθώρια και υποσελίδιες σημειώσεις
 - σχόλια / γνωστικό υλικό
 - ερωτήσεις πάνω στα σχόλια/στο γνωστικό υλικό
 - qr code, τα οποία οδηγούν σε ψηφιακά αντικείμενα ποικίλων τύπων
 - παράλληλο κείμενο
- Ερωτήσεις ανακεφαλαίωσης στη συγκεκριμένη κατά ποσόν ενότητα
- Αποτιμητής

Η ΤΥΧΗ ΝΙΚΗΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΝΙΚΗΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΙΑΣ

*ἔρημία γὰρ πόλιν ὅταν λάθῃ κακή,
νοσεί τὰ πῶν θεῶν οὐδὲ τιμᾶσθαι θέλει*
(στ. 26-27)

Πλοκή

- Τα προδραματικά γεγονότα: Δούρειος Ἴππος και ἄλωση της Τροίας
- Η τύχη των γυναικῶν της πόλης και των μελών της βασιλικῆς οικογένειας
- Το σχέδιο Αθηνᾶς και Ποσειδώνα για την τιμωρία των υβριστῶν Ελλήνων

Θέματα

- Τα δεινά του πολέμου για τους ηττημένους
- Η ὕβρις και η τιμωρία των νικητῶν
- Ο ανθρωπομορφισμός των θεῶν
- Το δίπολο «ἔργο-λόγος»

Περί τραγωδίας και θεάτρου

- Λειτουργίες του Προλόγου
- Η θεατρική σύμβαση
- Η θέση των θεῶν στη σκηνή σε αρχαίες και σύγχρονες παραστάσεις
- Η ἐνότητα χρόνου στην αρχαία τραγωδία

Στον Πρόλογο:

- Θα αρχίσουμε να γνωρίζουμε τα πρόσωπα των *Τρωάδων* του Ευριπίδη
- Θα πάρουμε τις απαραίτητες πληροφορίες για τον χώρο, τον χρόνο και την υπόθεση
 - Θα συνηθιστούμε ότι μια αρχαία τραγωδία είναι θέατρο
- Θα προβληματιστούμε πάνω σε σημαντικά θέματα του έργου, επίκαιρα και στις μέρες μας

ΟΙ ΠΡΟ-ΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

- Καθεμιά Ενότητα από τις 9 ξεκινά με «**Προ-οργανωτή**»
- Οι προ-οργανωτές ακολουθούν την τριμερή προσέγγιση:
 - Πλοκή (το κείμενο ως μύθος που εξελίσσεται)
 - Θέματα (το κείμενο ως πηγή ερμηνειών και ιδεών)
 - Περί τραγωδίας και θεάτρου (το κείμενο ως θεατρικό έργο και στην αρχαιότητα και στη σύγχρονη εποχή).
- Κάθε προ-οργανωτής περιέχει πρωτότυπη ζωγραφική εικόνα και, στο τέλος (μέσα σε πλαίσιο), τους βασικούς στόχους

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΩΝ «ΤΡΩΑΔΩΝ»

- Το ΝΕ κείμενο σε μετάφραση Παντελή Μπουκάλια (δημιουργήθηκε για παράσταση από το Θέατρο του Νέου Κόσμου σε σκηνοθεσία του Βαγγέλη Θεοδωρόπουλου το 2010 και αναθεωρήθηκε/διορθώθηκε για το παρόν βιβλίο).
- Πλαγιότιτλοι και ερωτήσεις κατανόησης πρώτου επιπέδου
- Πραγματολογικά και επεξηγηματικά σχόλια στο κάτω μέρος της σελίδας

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2

(πρωτ. κείμ. 48-97, μετ. 50-98)

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΙΜΩΡΙΑ ΤΩΝ ΝΙΚΗΤΩΝ

(Εμφανίζεται η Αθηνά)

ΑΘΗΝΑ. Ποσειδώνα, του πατέρα μου αδερφέ,
θα σε γιάλε, πολυτίμητε,

50 Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΕΙ
ΤΟΝ ΠΟσειΔΩΝΑ

μπαλόνι να σου μιλήσω, σβήνοντας την παλιά μας έχθρα²¹;
Ποσειδάει βέβαια, σεβαστή Αθηνά.

Το ποιο γγενών ο λόγος, βάλαμο στην καρδιά μας.

ΑΘ. Γλυκός ο τρόπος σου. Λοιπόν, όσα θα πω
μάς νοιάζουν και τους δυο μας.

55

ΠΟ. Μήπως από θεό φέρνεις μαντάτο,
από τον Δία ή κάποιον δαίμονα;

ΑΘ. Όχι. Τη συνδρομή σου ήρθα να λάβω
για την Τροία, τον τόπο όπου βρισκόμαστε.

60

ΠΟ. Μα τι; Έπαψες πια να την εχθρεύεσαι;
Και συμπονάς τις στάχτες της;

ΑΘ. Απάντησέ μου πρώτα: Θα συμφωνήσεις μ' όσα λέω;
Θα συμπράξεις;

65

ΠΟ. Ναι. Θέλω να μάθω τον σκοπό σου όμως.

Της Τροίας η έγνοια σ' έφερε εδώ ή των Αργείων;

ΑΘ. Εχθροί μου πριν οι Τρώες. Μα πια, να τους ευφράνω δέλω,
των Αχαιών τον γυρισμό να φαρμακώσω.

Τι σχεδιάζει η Αθηνά για
τους Αχαιούς και τι ζητά
από τον Ποσειδώνα.

ΠΟ. Πώς έτσι απότομα τους τρόπους σου αλλάξεις;

Τυχαία την αγάπη σου μοιράξεις και το μίσος;

70

ΑΘ. Με πρόσβαλαν. Και τους ναούς μου τούς μαγάρισαν. Δεν το ξέρεις;

ΠΟ. Το ξέρω. Τότε που θάνασος ο Αίαντας έσυρε την Κασσάνδρα²².

ΑΘ. Και τίποτα δεν έπαθε από τους Αχαιούς. Μια λέξη δεν του είπαν²³.

ΠΟ. Την Τροία όμως με τη δική σου δύναμη την άλωσαν²⁴.

ΑΘ. Ναι, αλλά τώρα δέλω να τους τιμωρήσω. Με τη συνδρομή σου.

75

ΠΟ. Μετά χαράς. Τι σχεδιάζεις όμως;

ΑΘ. Αγύριστο τον γυρισμό τους θα τον κάνω²⁵.

ΠΟ. Πού; Στη στεριά ή στη θάλασσα;

21. Η φράση πιθανώς αναφέρεται στον ανταγωνισμό των δύο θεών για την κυριότητα της Αθήνας.

22. Ο Αίας ο Λοκρός διέπραξε ιεροσυλία, όταν άρπαξε βίαια την Κασσάνδρα από το ιερό της Αθηνάς.

23. Στο χαμένο έπος του Τρωικού Κύκλου *Ιλιου πέρις* («Άλωση της Τροίας») αναφέρεται η απόφαση των Ελλήνων να λιθοβολήσουν τον Αίαντα για την ανόσια πράξη του. Η εκδοχή του Ευριπίδη, ωστόσο, θέλει τον δράστη όχι μόνο να μένει ατιμώρητος αλλά ούτε καν να αποδοκιμάζεται. Έτσι στοιχειοθετείται συλλογική ευθύνη και εννοική, και συνεπώς δικαιολογείται η οργή της Αθηνάς εναντίον των Ελλήνων συνολικά.

24. Το «με τη δική σου δύναμη» αποτελεί υπαινιγμό στο τέχνασμα του Δούρειου Ίππου, στην υλοποίηση του οποίου συνέβαλε η θεά. Με το «όμως» ο Ποσειδώνας εννοεί: αφού οι Αχαιοί εκπόρθησαν την Τροία με τη δική σου βοήθεια, είχαν ένα λόγο παραπάνω να σεβαστούν τον ναό σου.

25. «αγύριστο ... γυρισμό», στο πρωτότυπο *δύσονστων ... νόστον* (οξύμωρο).

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΣΕ ΚΑΘΕΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ 24 ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- ✓ με βάση τα κατά ποιον μέρη (μύθος, ήθος, διάνοια, λέξεις, όψεις),
- ✓ με βάση τη διάκριση:

1. Βαθύτερη κατανόηση και ερμηνεία του κειμένου (ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ)

ΑΘ. Όταν θα αρμενίζουν για τα σπίτια τους φεύγοντας απ' την Τροία.
Νεροποντή θα ρίξει ο Δίας, χαλάζι ακατάσχετο,
ολέθριους θα στείλει ανέμους.
Κι έταξε να μου δώσει το αστροπελέκι του,
των Αχαιών να κάψω τα καράβια.
Κι εσύ, κάνε το Αιγαίο σου να ουρλιάζει
από την τρικυμία και τις ρουφήχτρες,
κουφάρια γέμισε της Εύβοιας τον κόλπο²⁶.
Να μάθουν τους ναούς μου να τιμούν
και τους θεούς όλους να σέβονται.
ΠΟ. Ότι ζητάς θα γίνει. Τα λόγια περιττεύουν.
Όλο το Αιγαίο θα το τaráξω. Της Δήλου οι θράχοι,
της Μυκόνου οι ακτές, Σκύρος και Λήμνος,
του Καφηρέα τ' ακρωτήρι, θα σκεπαστούνε απ' τους πνιγμένους
τού πελάγους²⁷. Μα εσύ τρέξε στον Όλυμπο,
πάρε τ' αστροπελέκι τού πατέρα σου κι ύστερα καρτεράς
ώσπου να λύσουνε τα παλαμάρια οι Αχαιοί.
Ανόητοι όσοι κουρσεύουν πόλεις και μαγαρίζουνε
ναούς και τάφους, τον τόπο των νεκρών τον ιερό.
Όλεθρο γεύεται όποιος όλεθρο σκορπάει.
(Ο Ποσειδώνας και η Αθηνά εξαφανίζονται. Η Εκάθη ανασηκώνεται σιγά σιγά)

80

Πρόσθετα
πραγματολογικά
στοιχεία για τον
Πρόλογο.

85

Η ΥΠΟΣΧΕΣΗ
ΤΟΥ ΠΟΣΕΙΔΩΝΑ
Πώς θα βοηθήσει
ο Ποσειδώνας
στην πραγματοποίηση
του σχεδίου της Αθηνάς;

90

95

ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ...

ΜΥΘΟΣ-ΔΙΑΝΟΙΑ

- Στη δεύτερη σκηνή του Προλόγου εμφανίζεται ένα ακόμη πρόσωπο, επίσης θεός, η Αθηνά. Στη διάρκεια της δεκάχρονης πολιορκίας της Τροίας η Αθηνά ήταν με το μέρος των Αχαιών.
 - α) Γιατί η θεά έχει αλλάξει τόσο δραστικά τη θέση της απέναντι στους Έλληνες και θέλει τώρα να τους καταστρέψει;
 - β) Αναζητήστε τον ορισμό της λέξης "ύβρις" και συζητήστε αν αυτή ταιριάζει ή όχι στη συμπεριφορά των νικητών Ελλήνων και γιατί.

Walter Crane, Τα άλογα του Ποσειδώνα (1910). Πηγή: Wikipedia Commons

26. Ως κόλπος της Εύβοιας πιθανόν εννοείται ο πορθμός του Ευρίπου, γνωστός για την παλίρροια, ή το ακρωτήριο Καφηρέας (Κάβο Ντόρο), από τα πιο επικίνδυνα θαλάσσια περάσματα (βλ. και στ. 92).
27. Οι περιοχές που «θα σκεπαστούνε απ' τους πνιγμένους» καλύπτουν ένα σημαντικό τμήμα του Αιγαίου πελάγους. Υπανιγμός για το μέγεθος της τρικυμίας που θα προκαλέσει ο Ποσειδώνας.

ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ...

Παρατηρήστε τις φωτογραφίες του Ποσειδώνα και της Αθηνάς από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου.

Γιάννης Αποστολίδης (Ποσειδών) και Πίτσα Καπιτσινέα (Αθηνά). Εθνικό θέατρο (σκηνοθεσία Τάκη Μουζενιδή, 1965). Φωτ.: Δ.Α. Χαρισιάδης.

- Αναζητήστε στο διαδίκτυο αρχαιοελληνικές αναπαραστάσεις των δύο θεών και συγκρίνετέ τις με τις δύο φωτογραφίες. Από πού νομίζετε ότι άντλησε την έμπνευσή του ο ενδυματολόγος της παράστασης Αντώνης Φωκιάς;

Nelly's, *Παράλληλισμοί*, Κολάζ στη Διεθνή Έκθεση Νέας Υόρκης, 1939. Πηγή: Μουσείο Μπενάκη.

Η διάσημη ελληνίδα φωτογράφος στους *Παράλληλισμούς* αντιπαραθέτει μορφές από την αρχαία ελληνική τέχνη με αντίστοιχες από τη σύγχρονη Ελλάδα, θέλοντας να προβάλει τη συνέχεια του Ελληνισμού. Εντοπίστε τη μορφή του Ποσειδώνα και την αντίστοιχη με αυτόν φιγούρα από τη νεοελληνική πραγματικότητα.

Οδηγός δημιουργίας θεατρικής ομάδας (video tutorial)
Α' ΜΕΡΟΣ

Οδηγός δημιουργίας θεατρικής ομάδας (video tutorial)
Β' ΜΕΡΟΣ

Οδηγός δημιουργίας θεατρικής ομάδας (video tutorial)
Γ' ΜΕΡΟΣ

2. Θεατρική και θεατρολογική προσέγγιση του κειμένου (ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ)

ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ...

στ. 49: *μέγαν τε δαίμον' ἐν θεοῖς τε τίμον' δαίμων*: Ενώ στον νεότερο λαϊκό πολιτισμό η λ. "δαίμονας" σημαίνει το πνεύμα του κακού, τον διάβολο, για τους αρχαίους Έλληνες *δαίμων* ήταν κάθε υπερφυσική δύναμη που η ανθρώπινη λογική αδυνατεί να ερμηνεύσει. Σε αυτή τη δεύτερη σημασία περιλαμβάνονται οι θεοί, ανώτεροι ή κατώτεροι, αλλά και η τύχη, η μοίρα, ακόμη και ο θάνατος.

- Αναζητήστε στο λεξικό τη σημασία λέξεων που παράγονται από το *δαίμων* (-ονος), π.χ. δαιμόνιος, δεισιδαιμονία, ευδαιμονία.

ΑΣ ΔΟΥΜΕ ΤΟΝ ΠΡΟΛΟΓΟ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ...

1. Αναδιηγηθείτε σε 10-12 σειρές το περιεχόμενο του Προλόγου των *Τρωάδων*.
2. Είναι χαρακτηριστική στον Ευριπίδη η έναρξη μιας τραγωδίας με δύο σκηνές, μια μονολογική και μια διαλογική. Αναζητήστε τον Πρόλογο της *Άλκηστης*. Ποιες ομοιότητες αναγνωρίζετε σε σχέση με τον Πρόλογο των *Τρωάδων*; Μπορείτε να υποθέσετε γιατί ο Ευριπίδης επέλεξε θεότητες ως πρόσωπα στους συγκεκριμένους προλόγους;
3. Γράψτε μια παράγραφο με θεματική πρόταση τον στ. 98 του κειμένου («Όλεθρο γεύεται όποιος όλεθρο σκορπάει»). Μπορείτε να αναπτύξετε την παράγραφό σας με όποιο τρόπο ανάπτυξης παραγράφου θεωρείτε κατάλληλο.
4. Οι στίχοι 27-28 («Αν ρημαδιό μια πολιτεία καταντήσει, / ποιος να τιμήσει τους θεούς και ποιος να τους λατρέψει») θα μπορούσαν να ξαναγραφτούν σε πολλές παραλλαγές τους (π.χ. «Αν ρημαδιό μια πολιτεία καταντήσει, ποιος να τιμήσει τη γη και ποιος να την καλλιεργήσει»). Γράψτε το δικό σας δίστιχο για τις συνέπειες του πολέμου. Στη συνέχεια, όρθιοι σε κύκλο, ας απαγγείλει ο καθένας/η καθεμιά με τη σειρά το δίστιχό του/της καθαρά, δυνατά και με αυτοπεποίθηση. Έχετε ήδη δημιουργήσει ένα μικρό θεατρικό δρώμενο.
5. Ζωγραφίστε μια σειρά από εικόνες εμπνευσμένες από τα γεγονότα που διηγούνται ο Ποσειδώνας και η Αθηνά (ή εναλλακτικά αναζητήστε τις στο διαδίκτυο) και δημιουργήστε με αυτές παρουσίαση με θέμα την άλωση της Τροίας από τους Έλληνες. Δώστε στην εικονογραφημένη ιστορία σας έναν πιο γενικό τίτλο.

3. Σύνδεση μετάφρασης με πρωτότυπο κείμενο (ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ)

συναντούμε **ενσωματωμένες σκηνικές οδηγίες** που καθορίζουν κινήσεις, στάσεις σώματος, εμφάνιση κλπ. του υποκριτή, αλλά και πληροφορίες για τον χώρο, τον χρόνο, τους ήχους, τα σκηνικά εφέ.

- Εντοπίστε στον λόγο της Εκάβης τέτοιες "σκηνικές οδηγίες".
- Ποια συναισθήματα εκφράζει η ηθοποιός στη φωτογραφία και με ποια υποκριτικά μέσα (για τον όρο βλ. το αντίστοιχο μέρος της ΔΕ 9):

Η Λυδία Κονιόρδου (Εκάβη) στην παράσταση Τρογ Τσο, που βασίζεται σε ομώνυμο έργο της Karen Malpede εμπνευσμένο από τις Τρωάδες, Persona Theater Company and Theater Three Collaborative (σκηνοθεσία Άβρας Σιδηροπούλου, Νέα Υόρκη, 2023). Φωτ. της σκηνοθέτριας.

ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ...

- στ. 107: το ουσ. της γ' κλίσης *πατρίς* (-ιδος) διασώθηκε στα ΝΕ ως πρωτόκλιτο: πατρίδα. Το ίδιο συνέβη και με πολλά άλλα ουσιαστικά της ΑΕ: π.χ., το ουσ. *άνηρ* (*άνδρός*) έγινε στα ΝΕ "άντρας", το *γυνή* (*γυναϊκός*) έγινε "γυναίκα".
- Μπορείτε να βρείτε άλλα τριτόκλιτα της ΑΕ που έγιναν στα ΝΕ πρωτόκλιτα;
- Προσέξτε ότι για τη χώρα καταγωγής χρησιμοποιείται μια λέξη που προέρχεται από το *πατήρ* (πατρίδα), ενώ η γλώσσα προσδιορίζεται με μια λέξη που προέρχεται από το *μήτηρ* (μητρική).
- Υποθέστε τους λόγους για τους οποίους οι συγκεκριμένες λέξεις σχηματίστηκαν με τον τρόπο αυτό. Τι σημαίνουν στα ΝΕ οι εκφράσεις «ιδιαιτέρη πατρίδα», «δεύτερη πατρίδα», «όπου γης και πατρίς»;

Από την ταινία του Παντελή Βούλγαρη *Νύφες*. Πηγή: Youtube.

Γυναίκες αιχμάλωτες στον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Ερευνητική ομάδα Chung Ching από το Πανεπιστήμιο της Σεούλ.

ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Η παραπάνω οργάνωση κάθε ενότητας (α. με βάση τα κατά ποιον μέρη και β. με βάση την τριπλή προσέγγιση του κειμένου) επιτρέπει:

- Μια αίσθηση ολότητας στη διευθέτηση του υλικού
- Μια πρόταση διδασκαλίας σε κάθε ενότητα
- Τον ευδιάκριτο χωρισμό των διδακτικών στόχων και την επιλογή από τον εκπαιδευτικό των στόχων που ταιριάζουν καλύτερα στην τάξη του και στην παιδαγωγική του.

ΘΡΗΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΑΓΩΝΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

μεταβαλλομένου δαίμονος ἄνσχου.
πλεῖ κατὰ πορθμόν, πλεῖ κατὰ δαίμονα
(στ. 101-102)

Πλοκή

- Ο θρήνος της Εκάβης για το παρόν
- Η Εκάβη θυμάται την αρχή των συμφορών
- Το κάλεσμα των γυναικών του Χορού
- Η κοινή αγωνία Εκάβης - Χορού για το μέλλον
- Η αναγγελία του Ταλθύβιου

Θέματα

- Η κεντρική θέση της Εκάβης στο έργο
- Λόγος και σώμα στην έκφραση του πόνου
- Η αγωνία των ανώνυμων γυναικών-αιχμαλώτων πολέμου

Περί τραγωδίας και θεάτρου

- Ο κομμός
- Οι «σκηνικές οδηγίες»*
- Η είσοδος του Χορού στην ορχήστρα
- Ο Χορός ως συλλογική οντότητα
- Η σκευή* του Χορού

Στην Πάροδο:

- Θα γνωρίσουμε το κεντρικό πρόσωπο του έργου και τον Χορό
- Θα βιώσουμε την απόγνωση των ηρωίδων για τα δεινά του παρόντος και την αγωνία τους για το μέλλον
- Θα αντιληφθούμε την κοινή μοίρα ανώνυμων και επώνυμων μπροστά στη συμφορά

ΥΛΙΚΟ ΣΕ ΚΑΘΕ ΕΝΟΤΗΤΑ

❑ **Πλούσιο γνωστικό/πληροφοριακό υλικό** –Η «θεωρία» της ενότητας (με μαύρους χαρακτήρες)

➤ **Στόχος του γνωστικού υλικού:**

α. η διδακτική υποστήριξη των συναδέλφων, ειδικά των νέων (μπορούν να βρουν μέσα στο βιβλίο βασικές γνώσεις, για να δομήσουν την κατανόηση, την ερμηνεία, την απόλαυση του κειμένου).

β. η μαθησιακή υποστήριξη των παιδιών (υλικό ως σημείο αναφοράς της μελέτης τους)

γ. η σταδιακή –στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς- κάλυψη βασικών γνώσεων για την αρχαία ελληνική τραγωδία ως γραμματολογικό και ως θεατρικό είδος αλλά και κάλυψη των θεμάτων προς συζήτηση/των «ηθικοπνευματικών» στόχων

❑ Μετά την παρουσίαση του θέματος: **ερώτηση** (με γαλάζιους χαρακτήρες), **είτε κατανόησης είτε ερμηνευτική**

➤ **Στόχος της κάθε ερώτησης:**

• Η εκ νέου ανάγνωση του κειμένου με βάση έναν άξονα

• Η βαθύτερη κατανόησή του

• Η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη και με το κείμενο

• Η καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας, της θεατρικής φαντασίας, της γλωσσικής συνείδησης κλπ. (ανάλογα με την ερώτηση)

ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ...

στ. 255, *ἔρως ἐτόξευσ' αὐτόν* το ουσ. *ἔρως* (-τος) συνδέεται ετυμολογικά με το ρ. *ἐρῶ*, που σημαίνει 'αγαπώ, είμαι ερωτευμένος'. Στη μυθολογική εικόνα του τοξοβόλου έρωτα παραπέμπουν και οι νεοελληνικές φράσεις «τον/τη χτύπησαν τα βέλη του Έρωτα», «ερωτοχτυπημένος».

- Η λέξη έχει δώσει αρκετές σύνθετες στα ΝΕ. Αναζητήστε το *ερωτο** στο ηλεκτρονικό λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής. Ποιες απαντήσεις πήρατε; Υπάρχουν κάποιες που δεν σχετίζονται με το αρχαιοελληνικό ρήμα *ἐρῶ*;

Άγαλμα τοξοβόλου Έρωτα, Piccadilly Circus, London. Diego Delso, delso.photo, License CC-BY-SA

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Οδυσσεάς συμβουλεύει τον Νεοπτόλεμο, τον γιο του Αχιλλέα, να πάρει το τόξο του εξόριστου στη Λήμνο Φιλοκτήτη με δόλο, καθώς το τόξο αυτό είναι αναγκαίο για την εκπόρθηση της Τροίας.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Αυτό ακριβώς χρειάζεται μαζί να σοφιστούμε:
Πώς θα του κλέψεις σίγουρα τ' ανίκητά του όπλα.
Δεν είναι μες στη φύση σου, γιε μου, καταλαβαίνω,
με τέτοιο δόλο να μιλάς και πονηριές να στήνεις.
Αλλ' όμως είναι και γλυκό τη νίκη να κερδίζεις,
γι' αυτό και τόλμα· δίκαιοι άλλοτε θα φανούμε.
Για λίγη ώρα μοναχά της μέρας δείξου τώρα
αδίστακτος, και ύστερα σ' όλη πια τη ζωή σου
να λέγεσαι πιο ευσεβής απ' όλους τους ανθρώπους.

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Εγώ τα λόγια που ακούω με αποστροφή και θλίψη,
γιε του Λαέρτη, πράξη μου αρνούμαι να τα κάνω.
Από τη φύση πλάστηκα το δόλο να μη θέλω
τόσο εγώ, όσο, όπως λεν, κι αυτός που μ' έχει σπείρει.

Σοφοκλή Φιλοκλήτης, στ. 77-89, μετ. Στέλλα Μπαζάκου

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

- προέρχονται από κάθε εποχή
- δεν συνοδεύονται συνήθως από ερώτηση
- προ(σ)καλούν σε απλή ανάγνωση ή αναγνώριση κάποιου κοινού στοιχείου (θέματος – προσώπου – ιδέας κλπ.) με το κείμενο των «Τρωάδων» που προηγήθηκε.

ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ...

στ. 49: *μέγαν τε δαίμον' ἐν θεοῖς τε τίμιον· δαίμων*: Ενώ στον νεότερο λαϊκό πολιτισμό η λ. "δαίμονας" σημαίνει το πνεύμα του κακού, τον διάβολο, για τους αρχαίους Έλληνες *δαίμων* ήταν κάθε υπερφυσική δύναμη που η ανθρώπινη λογική αδυνατεί να ερμηνεύσει. Σε αυτή τη δεύτερη σημασία περιλαμβάνονται οι θεοί, ανώτεροι ή κατώτεροι, αλλά και η τύχη, η μοίρα, ακόμη και ο θάνατος.

- Αναζητήστε στο λεξικό τη σημασία λέξεων που παράγονται από το *δαίμων* (-ονος), π.χ. δαιμόνιος, δεισιδαιμονία, ευδαιμονία.

ΑΣ ΔΟΥΜΕ ΤΟΝ ΠΡΟΛΟΓΟ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ...

1. Αναδιηγηθείτε σε 10-12 σειρές το περιεχόμενο του Προλόγου των *Τρωάδων*.
2. Είναι χαρακτηριστική στον Ευριπίδη η έναρξη μιας τραγωδίας με δύο σκηνές, μια μονολογική και μια διαλογική. Αναζητήστε τον Πρόλογο της *Αλκιστης*. Ποιες ομοιότητες αναγνωρίζετε σε σχέση με τον Πρόλογο των *Τρωάδων*; Μπορείτε να υποθέσετε γιατί ο Ευριπίδης επέλεξε θεότητες ως πρόσωπα στους συγκεκριμένους προλόγους;
3. Γράψτε μια παράγραφο με θεματική πρόταση τον στ. 98 του κειμένου («Όλεθρο γεύεται όποιος όλεθρο σκορπάει»). Μπορείτε να αναπτύξετε την παράγραφό σας με όποιο τρόπο ανάπτυξης παραγράφου θεωρείτε κατάλληλο.
4. Οι στίχοι 27-28 («Αν ρημαδιό μια πολιτεία καταντήσει, / ποιος να τιμήσει τους θεούς και ποιος να τους λατρέψει») θα μπορούσαν να ξαναγραφτούν σε πολλές παραλλαγές τους (π.χ. «Αν ρημαδιό μια πολιτεία καταντήσει, ποιος να τιμήσει τη γη και ποιος να την καλλιεργήσει»). Γράψτε το δικό σας δίστιχο για τις συνέπειες του πολέμου. Στη συνέχεια, όρθιοι σε κύκλο, ας απαγγείλει ο καθένας/η καθεμιά με τη σειρά το δίστιχό του/της καθαρά, δυνατά και με αυτοπεποίθηση. Έχετε ήδη δημιουργήσει ένα μικρό θεατρικό δρώμενο.
5. Ζωγραφίστε μια σειρά από εικόνες εμπνευσμένες από τα γεγονότα που διηγούνται ο Ποσειδώνας και η Αθηνά (ή εναλλακτικά αναζητήστε τις στο διαδίκτυο) και δημιουργήστε με αυτές παρουσίαση με θέμα την άλωση της Τροίας από τους Έλληνες. Δώστε στην εικονογραφημένη ιστορία σας έναν πιο γενικό τίτλο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗΣ

- Στο τέλος κάθε κατά ποσόν μέρους
- Ακολουθούν μια τυπολογία:
 - περίληψη του κατά ποσόν μέρους
 - ευρύτερα ερμηνευτικές ερωτήσεις
 - θέματα για ερευνητικές εργασίες (π.χ. «Κάντε σύντομη έρευνα σχετικά με τον όρο "γυναικοκτονία" και παρουσιάστε τα πιο σημαντικά αποτελέσματά της»)
 - ασκήσεις δημιουργικής γραφής ή δημιουργικής ενασχόλησης με αφορμή το κείμενο (π.χ. ζωγραφικής, δραματοποίησης, θεατρικού παιχνιδιού, δημιουργίας ταινίας μικρού μήκους κλπ.).
- Εξυπακούεται ότι δεν είναι δεσμευτικές, αποτελούν ιδέες για ατομικές ή ομαδικές εργασίες, εφόσον το επίπεδο της τάξης και ο χρόνος το επιτρέπουν.

ΑΣ ΔΟΥΜΕ ΤΟΝ ΠΡΟΛΟΓΟ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ...

1. Αναδιηγηθείτε σε 10-12 σειρές το περιεχόμενο του Προλόγου των *Τρωάδων*.
2. Είναι χαρακτηριστική στον Ευριπίδη η έναρξη μιας τραγωδίας με δύο σκηνές, μια μονολογική και μια διαλογική. Αναζητήστε τον Πρόλογο της *Άλκηστης*. Ποιες ομοιότητες αναγνωρίζετε σε σχέση με τον Πρόλογο των *Τρωάδων*; Μπορείτε να υποθέσετε γιατί ο Ευριπίδης επέλεξε θεότητες ως πρόσωπα στους συγκεκριμένους προλόγους;
3. Γράψτε μια παράγραφο με θεματική πρόταση τον στ. 98 του κειμένου («Όλεθρο γεύεται όποιος όλεθρο σκορπάει»). Μπορείτε να αναπτύξετε την παράγραφο σας με όποιον τρόπο ανάπτυξης παραγράφου θεωρείτε κατάλληλο.
4. Οι στίχοι 27-28 («Αν ρημαδιό μια πολιτεία καταντήσει, / ποιος να τιμήσει τους θεούς και ποιος να τους λατρέψει») θα μπορούσαν να ξαναγραφτούν σε πολλές παραλλαγές τους (π.χ. «Αν ρημαδιό μια πολιτεία καταντήσει, ποιος να τιμήσει τη γη και ποιος να την καλλιεργήσει»). Γράψτε το δικό σας δίστιχο για τις συνέπειες του πολέμου. Στη συνέχεια, όρθιοι σε κύκλο, ας απαγγείλει ο καθένας/η καθεμιά με τη σειρά το δίστιχό του/της καθαρά, δυνατά και με αυτοπεποίθηση. Έχετε ήδη δημιουργήσει ένα μικρό θεατρικό δρώμενο.
5. Ζωγραφίστε μια σειρά από εικόνες εμπνευσμένες από τα γεγονότα που διηγούνται ο Ποσειδώνας και η Αθηνά (ή εναλλακτικά αναζητήστε τις στο διαδίκτυο) και δημιουργήστε με αυτές παρουσίαση με θέμα την άλωση της Τροίας από τους Έλληνες. Δώστε στην εικονογραφημένη ιστορία σας έναν πιο γενικό τίτλο.

ΑΡΧΙΖΟΥΜΕ ΝΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΥΜΕ ...

1. Σημαντικό θέμα στις *Τρωάδες* είναι η τύχη όχι μόνο των ηττημένων Τρώων και Τρωαδισσών αλλά και των νικητών Αχαιών, μια τύχη που συνδέεται από τον Πρόλογο ακόμη με τις πράξεις τους. Ξεκινήστε να σημειώνετε στοιχεία που αναδεικνύουν το ήθος των νικητών (πράξεις, λόγους, αποφάσεις). Έτσι, στο τέλος του έργου θα έχετε μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα της υβριστικής συμπεριφοράς τους, που θα οδηγήσει στην τιμωρία αρκετών από αυτούς.
2. Ξεκινήστε και συνεχίστε μέχρι το τέλος την καταγραφή των «σκηνικών οδηγιών» που είναι ενσωματωμένες στο κείμενο του Ευριπίδη (περισσότερα για τον όρο στην 3η ΔΕ). Σημειώνετε, δηλαδή, πληροφορίες για τον τόπο/το σκηνικό, την ταυτότητα, την είσοδο και τη θέση των προσώπων στη σκηνή, την εμφάνιση (κοστούμι, κόμμωση, αξεσουάρ κλπ.) και τη συναισθηματική τους κατάσταση, τον φωτισμό κ.ά. Έτσι, αν το θελήσετε, θα είστε έτοιμοι να σκηνοθετήσετε το έργο στηριγμένοι στο κείμενο.

ΑΡΧΙΖΟΥΜΕ ΝΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΥΜΕ ...

- Προαιρετικές εργασίες καταγραφής ενός θέματος (μύθου, ήθους, λέξεως κλπ.)
 - Εκτελούνται σταδιακά μέσα στη σχολική χρονιά, με ορίζοντα ολοκλήρωσης το τέλος του διδακτικού έτους
 - Πιο λίγα σε αυτό το βιβλίο, τα θέματα ολοκληρώνονται στο τέλος του Β' Επεισοδίου, ώστε να υπάρχει χρόνος καταγραφής τους
- Θέματα ερμηνευτικά (π.χ. το θέμα του ευμετάβολου της τύχης)
 - Θέματα υφολογικά και θεατρολογικά (π.χ. «σκηνικές οδηγίες» στο κείμενο, αποφθεγματικοί στίχοι, σκηνικά αντικείμενα)
 - Θέματα ηθογραφίας προσώπων (το ήθος των νικητών, το πρόσωπο της Εκάβης ή του Ταλθύβιου, τα πάθη των Τρωάδων)
 - Ο εκπαιδευτικός μπορεί να προσθέσει δικά του (π.χ. το πρόσωπο της Ελένης μέσα από τις αναφορές άλλων και μέσα από το Γ' Επεισόδιο)

ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΜΕ την ΠΑΡΟΔΟ!

*τί με χρή σιγᾶν; τί δὲ μὴ σιγᾶν;
τί δὲ θρηνηῖσαι;
(στ. 110-111)*

ΤΙ ΘΥΜΑΜΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΟΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ;

Όταν φύγουν ο Ποσειδῶνας και η Αθηνά, η , βασίλισσα της ηττημένης , γυναίκα του νεκρού βασιλιά , η οποία βρισκόταν όλη αυτή την ώρα πάνω στη σκηνή, ξεκινά να θρηνεί για την τύχη των αγαπημένων της και τη δική της κακή κατάσταση. Καλεί τον Χορό, που αποτελείται από να θρηνήσουν μαζί κι εκείνες έρχονται γεμάτες για το αβέβαιο τους. Αναρωτιούνται, τώρα που θα αφήσουν την όμορφη ζωή στην πατρίδα, σε ποιο ελληνικό μέρος θα βρεθούν: την την τη τη ή τη μακρινή

ΘΕΜΑΤΑ

Αναρωτιέμαι ποια από τα θέματα της ενότητας είναι διαχρονικά, σκέφτομαι σημερινά παραδείγματα ...

**ΑΣ ΑΚΟΝΙΣΩ ΛΙΓΟ ΤΗ ΜΝΗΜΗ ΜΟΥ!
ΤΕΣΣΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΤΗΛΗΣ Β ΠΕΡΙΣΣΕΥΟΥΝ!**

- A**
1. Σκηνικές οδηγίες είναι ...
 2. Ο Χορός έμπαινε στην ορχήστρα από ...
 3. Μιλάμε για συλλογική ταυτότητα του Χορού, γιατί ...
 4. Τα κοστούμια και τα προσώπια του Χορού στην αρχαιότητα ήταν ...

- B**
- α. την κεντρική πύλη του σκηνικού οικοδομήματος.
 - β. διαφορετικά για κάθε μέλος του Χορού.
 - γ. οι οδηγίες του συγγραφέα εκτός δραματικού κειμένου, που σκοπό έχουν να καθοδηγήσουν τον σκηνοθέτη στο ανέβασμα του έργου. Στην αρχαία τραγωδία ενσωματώνονται στα λόγια των προσώπων.
 - δ. τις παράδους, δύο πλάγιες εισόδους ανάμεσα στη σκηνή και την ορχήστρα.
 - ε. κάθε μέλος του Χορού λειτουργεί διαφορετικά.
 - ζ. ίδια ή παρόμοια για όλα τα μέλη του.
 - η. οι οδηγίες του σκηνοθέτη προς τους ηθοποιούς του.
 - θ. ο Χορός λειτουργεί σαν ένα πρόσωπο, χωρίς διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα μέλη του.

Ναυάγιο με πρόσφυγες της εποχής μας. Πηγή: Το Βήμα. Φωτ.: Italian Navy.

ΟΙ ΑΠΟΤΙΜΗΤΕΣ

- Βρίσκονται στο τέλος κάθε κατά ποσόν μέρους (π.χ. στο τέλος του Προλόγου)
- Έχουν στόχο την παιγνιώδη και ευχάριστη επανάληψη (με σταυρόλεξα, με προφορικές δραστηριότητες, π.χ. one-minute-speech, με συμπλήρωση κενών, ασκήσεις αντιστοίχισης κλπ.)
- Χωρίζονται σε τρία μέρη (ΤΙ ΘΥΜΑΜΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΟΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ – ΘΕΜΑΤΑ -ΑΣ ΑΚΟΝΙΣΩ ΛΙΓΟ ΤΗ ΜΝΗΜΗ ΜΟΥ!)
- Τα μέρη αυτά αντιστοιχούν στα τρία μέρη του προοργανωτή (Πλοκή-Θέματα-Περί τραγωδίας και θεάτρου)

ΟΙ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΕΙΣ

- Τρεις ανασκοπήσεις (μετά το Α' Στάσιμο, μετά το Γ' Στάσιμο, μετά την Έξοδο)
- Αναφέρονται στην προηγούμενη, καθορισμένη ενότητα και περιλαμβάνουν :
 - ✓ Περίληψη της υπόθεσης (Ο μύθος ως εδώ...)
 - ✓ Κατάλογο με τα βασικά θέματα (Συζητήσαμε για ...)
 - ✓ Κατάλογο με τις βασικές έννοιες (Μάθαμε για ...)
 - ✓ Κατάλογο με τα βασικά θέματα για καταγραφή
 - ✓ Καινούριες ασκήσεις/δραστηριότητες (Κι άλλες δραστηριότητες! Δημιουργικές!)

Α' ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ (από τον Πρόλογο στο Α' Στάσιμο)

Ο μύθος ως εδώ:

Η Τροία έχει πέσει στα χέρια των Ελλήνων και οι αιχμάλωτες Τρωαδίτισσες περιμένουν να τις μοιράσουν μεταξύ τους οι νικητές, ως λάφυρα του πολέμου, και να τις μεταφέρουν στην Ελλάδα. Στο μεταξύ ο Πασειδάνας και η Αθηνά σχεδιάζουν την τιμωρία των Ελλήνων για την αλαζονική τους συμπεριφορά μετά τη νίκη τους, ενώ η γηραιά βασίλισσα της Τροίας Εκάβη συντετριμμένη θρηνεί μαζί με τις γυναίκες του Χορού για τις συμφορές τους. Εμφανίζεται η μάντισσα Κασσάνδρα -σε κατάσταση παραληρήματος- «γορτάζει» τον επικείμενο γάμο της με τον Αγαμέμνονα, ενώ στη συνέχεια προφητεύει τον άθλιο θάνατό του αλλά και τον δικό της. Καθώς η Κασσάνδρα αποχωρεί, η Εκάβη και ο Χορός παραδίνονται στον θρήνο για τις συμφορές τους που δεν έχουν τελειωμό.

Συζητήσαμε για:

- τα δεινά του πολέμου για τους ηττημένους
- την *ύβριν* και τη δίκαιη τιμωρία των νικητών
- τον ανθρωπομορφισμό των θεών
- τον θάνατο ως λύτρωση
- το τραγούδι ως έκφραση συναισθημάτων
- την αντίληψη «Μηδένα πρό τοῦ τέλους μακάριζε»

Μάθαμε για:

- τις λειτουργίες του Προλόγου
- τη θεατρική σύμβαση και την ενόπτια του χρόνου στην τραγωδία
- τον κορμό και την αγγελική ρήση
- τα εκφραστικά μέσα του ηθοποιού και τη χρήση του προσωπίου
- τις σκηνικές οδηγίες
- τον Χορό ως συλλογική οντότητα
- την έννοια της τραγικότητας και την τραγική ειρωνεία
- τα λυρικά και τα απαγγελτικά μέτρα της τραγωδίας

Ας δούμε τι έχουμε καταγράψει:

- Στοιχεία του ήθους και της αλαζονικής συμπεριφοράς των νικητών
- Εμφάνισης του Ταλθύβιου και στοιχεία του ήθους του
- Σκηνικές οδηγίες
- Αποφθεγματικούς στίχους
- Αναφορές στην αιφνίδια αλλαγή της τύχης

Εθνικό Θέατρο, Τρωάδες σε σκηνοθεσία Αλεξή Σολομού, 1975 (slide show)

ΚΘΒΕ, Τρωάδες σε σκηνοθεσία Νικαίτης Κοντούφρα, 2009 (slide show)

Δραστηριότητες:

1. Επιστρέφοντας και ξαναδιαβάζοντας από την αρχή το έργο, ξεκινήστε να καταγράφετε τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται οι ομηρικοί ήρωες σε αυτό (σημειώστε τον ρόλο τους στην καταστροφή της Τροίας, τους χαρακτηρισμούς για το πρόσωπό τους, τις ομοιότητες και τις διαφορές με την παρουσίασή τους στα ομηρικά έπη). Στο τέλος του έργου θα έχετε μια εικόνα για τον τρόπο με τον οποίο η τραγωδία αξιοποιεί το επικό υλικό. Ποιος από αυτούς τους ήρωες παρουσιάζεται θετικά στις Τρωάδες;
2. Παίρνοντας αφορμή από την αναπαράσταση του αρχαίου ελληνικού θεάτρου στον Πρόλογο, βρείτε άλλους τύπους θεατρικών χώρων (π.χ. ελισαβετιανή σκηνή, ιταλική σκηνή, κυκλικό θέατρο ή θέατρο-αρένα) και σχολιάστε εν συντομία τις διαφορές και τις ομοιότητές τους.
3. Δημιουργήστε μια σειρά παγωμένων εικόνων (ταμπλό βιβάν) από το Α' Επεισόδιο και επενδύστε μουσικά. Ένας μαθητής ή μαθήτρια ξεναγεί τους υπόλοιπους στον χώρο, εξηγώντας τους τι βλέπουν και τι ακούνε.
4. Είστε δημοσιογράφος και ο διευθυντής του τηλεοπτικού καναλιού όπου εργάζεστε σας αναθέτει να καταγράψετε (σε βίντεο ή σε κείμενο), υπό τύπον ρεπορτάζ, τα γεγονότα της άλωσης της Τροίας, με βάση τα όσα λέγονται στις Τρωάδες (μέχρι το Α' Στάσιμο). Το ρεπορτάζ πρέπει να είναι εντυπωσιασθηρικό, δηλαδή να προσελκύει τους θεατές ερεθίζοντας τα συναισθήματά τους, διότι το κανάλι αντιμετωπίζει τελευταία σκληρό ανταγωνισμό και η θεαματικότητα του έχει αρχίσει να μειώνεται.

Γλωσσάριο με τους κύριους όρους της τραγωδίας

άγγελος: πρόσωπο του έργου που έρχεται στη σκηνή και φέρνει ειδήσεις για γεγονότα που συνέβησαν μακριά, σε άλλο τόπο. Η εκτεταμένη αφήγησή του ονομάζεται αγγελική ρήση: **εξήγγελος:** ο άγγελος που παρουσιάζει αφηγηματικά επί σκηνής όσα έγιναν σε κάποιο κοντινό εσωτερικό χώρο, π.χ. το παλάτι ή τον ναό.

αγώνας λόγων: λεκτική σύγκρουση δύο προσώπων στο έργο.

αμαρτία: η εσφαλμένη ενέργεια ενός προσώπου του έργου. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, η αμαρτία του τραγικού ήρωα τον οδηγεί από την ευτυχία στη δυστυχία.

αναγνώριση: στοιχείο του μύθου· δηλώνει το πέρας του δράματος ενός προσώπου από την άγνοια στη γνώση ή την αυτογνωσία.

αντιλήθη: η διάσπαση ενός στίχου σε δύο μέρη (ημιστίχια), ώστε αυτά να εκφέρονται από διαφορετικά πρόσωπα, σε έντονες διαλογικές σκηνές (στικαμυθίες).

βουβά πρόσωπα: χαρακτήρες του έργου, επώνυμοι ή ανώνυμοι, οι οποίοι δεν μιλούν. Εκτελούν βοηθητικές λειτουργίες (π.χ. υπηρετών) αλλά και συμμετέχουν στη δράση (π.χ. Αστυνόμαχος), έστω και βουβά.

εκκύκλημα: τροχαφόρο φορέα. Καθώς φθνεί η αυτοκτονία πολύ σπάνια παρουσιάζονται επί σκηνής, οι νεκροί μεταφέρονται στη σκηνή με το εκκύκλημα. Επίσης, το εκκύκλημα χρειαζόμαστε για να παρουσιάσει, σε ένα ταμπλό, μια εικόνα εσωτερικού χώρου.

έλεος: η συμπόνια των θεστών για τον τραγικό ήρωα, ο οποίος υποφέρει χωρίς να το αξίζει.

ενόπια δράσης ή μύθος: αρχή της τραγωδίας, κατά την οποία ο μύθος παρουσιάζει ένα μόνο σημαντικό γεγονός της ζωής του ήρωα και όχι πολλά επεισόδια της.

ενόπια τύποι: βασική αρχή της τραγωδίας, σύμφωνα με την οποία ο μύθος διαδραματίζεται σε ένα μόνο τόπο, συνήθως μπροστά σε ανάκτορο ή ναό.

ενόπια χρόνοι: βασική αρχή της τραγωδίας, σύμφωνα με την οποία ο μύθος εκτυλίσσεται σε μία ημέρα (ένα εικοσιτετράωρο).

Έξοδος: Ένα από τα κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας, το τελευταίο διαλογικό μέρος της. Μετά την Έξοδο ο Χορός αποχωρεί.

Επεισόδια: ένα από τα κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας. Έχει αφηγηματικό - διαλογικό χαρακτήρα. Στα επεισόδια εκτυλίσσεται η δράση και προωθείται ο μύθος μιλούν και δράουν τα πρόσωπα του δράματος και ο Κορυφαίος ή η Κορυφαία του Χορού.

επιβρῶδονση: σκόπημ εκ μέρους του τραγικού ποιητή καθυστέρηση στην εξέλιξη της δράσης, ώστε να ενισχυθεί το ενδιαφέρον και να αυξηθεί η αγωνία των θεατών.

κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας: τα μέρη μιας τραγωδίας. Είναι: α) Επικά-διαλογικά· ο Πρόλογος, τα Επεισόδια και η Έξοδος. Ήταν γραμμένα σε έμμετρος στίχους και απαγγέλλονταν (κυρίως τη συνοδεία μουσικής) κυρίως από τους υποκριτές. β) Λυρικά· η Πάροδος και το Στάσιμα. Ήταν γραμμένα, επίσης, σε έμμετρος στίχους και τα τραγουδούσε, με συνοδεία μουσικής, ο Χορός 'γι' αυτό λέγονται και χορικά. Στα λυρικά μέρη εντάσσονται και τα τραγούδια που ερμήνευαν οι υποκριτές.

κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας: δομικά (και αναπόσπαστα) στοιχεία μιας τραγωδίας και της παράστασής της από τα οποία ορίζεται η ποιότητά της. Ο Αριστοτέλης επισήμανε έξι τέτοια: μύθος, ήθος, λέξις, δianoia, όψις και μέλος.

κατά τό εικός ή τό αναγκαίον: σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, στοιχεία ενός καλά οργανωμένου τραγικού μύθου αποτελούν το *εικός* και το *αναγκαίον*. Η διαδοχή των γεγονότων που παρουσιάζει ο μύθος, η πλοκή του, πρέπει να χαρακτηρίζεται από φυσικότητα και αληθοφάνεια (*εικός*). Η αλληλουχία των γεγονότων όμως, πρέπει να διέπεται και από λογική αναγκαιότητα, με άλλα λόγια το επόμενο να επέρχεται όχι απλώς μετά αλλά εξαιτίας του προηγούμενου γεγονότος (*αναγκαίον*)· η συγκεκριμένη διαδοχή των γεγονότων εξυπηρετεί συγκρότης και την ανάγκη να φτάσει το έργο στο τέλος του (δραματουργική αναγκαιότητα).

κόθοροι: υποδήματα με πολύ κοντό πέλμα· έδιναν στον ηθοποιό ύψος και έτσι εμφανιζόταν πιο επιβλητικός.

κομμάς: θρηνητικό όσμη που το τραγουδούσαν εναλλάξ ο Χορός και ένας ή δύο ηθοποιοί.

μετάσταση Χορού: η προσωρινή αποχώρηση του Χορού από την ορχήστρα, κατά τη διάρκεια της τραγωδίας· συναντάται σε λίγες τραγωδίες· το τραγούδι του Χορού με το οποίο συνοδεύσαν η επάνοδος του στη σκηνή ονομαζόταν επιπόροδος.

μονωδίες ή διωδίες: τραγούδια τα οποία ερμήνευαν οι ηθοποιοί, ένας ή δύο αντίστοιχα.

Πάροδος: ένα από τα κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας. Ταυτίζεται με το τραγούδι του Χορού κατά την είσοδό του στην ορχήστρα. Πάροδοι ονομάζονται και οι δύο εισόδοι στην ορχήστρα, μία δεξιά και μία αριστερά.

Πρόλογος: ένα από τα κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας. Το πρώτο μέρος του έργου. Έχει αφηγηματικό ή διαλογικό χαρακτήρα.

σκυφή: τα ρούχα και η προσωπίδα που φορούν τα πρόσωπα του έργου, καθώς και τα αντικείμενα που κρατούν.

σκηνικό ή φροντιστηριακό αντικείμενο: οποιοδήποτε φορητό αντικείμενο χρησιμοποιείται στη σκηνή από τους ηθοποιούς κατά τη διάρκεια μιας παράστασης. Περιλαμβάνει ό,τι δεν αποτελεί μέρος του σκηνικού, των κοσμημάτων ή του ηλεκτρικού εξοπλισμού.

Στάσιμα: ένα από τα κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας. Τα στάσιμα αποτελούν το κυριότερο από τα λυρικά μέρη του έργου. Είναι τραγούδια του Χορού που άδονται ανάμεσα στα επεισόδια. Σπανίως προωθούν την εξέλιξη του μύθου.

στικαμυθία: διάλογος μεταξύ των υποκριτών με σύντομη διάτύπωση· η στικαμυθία διεξάγεται με μονόστιχα, ημιστίχια ή διόστιχα.

στροφή: τμήμα ενός Στάσιμου, το οποίο παρουσιάζει μορφική και νοηματική ενότητα. Ή στροφή μπορεί να την τραγουδά το ένα ημικόριο, ενώ το άλλο τραγουδά, με τη σειρά του, την *αντιστροφή*, δηλαδή ένα επόμενο ομοίωτροπο τμήμα του Στάσιμου.

συμβάσεις αρχαίας τραγωδίας: σταθερά, μη ρεαλιστικά χαρακτηριστικά του ποιητικού αυτού είδους, τα οποία προκύπτουν από μια σιωπηρή συμφωνία ανάμεσα στους ποιητές και τους θεατές. Οι ενόπτιες δράσεις, τόπου και χρόνου αποτελούν χαρακτηριστικές συμβάσεις της αρχαίας τραγωδίας.

τραγική εφρονεία: διαφορά μεταξύ της γνώσης που έχουν τα πρόσωπα του δράματος και της υπέρτερης γνώσης που έχουν οι θεατές. Επίσης, χρήση αμφίσημων λέξεων, τις οποίες οι αποδέκτες του λόγου ή οι θεατές κατανοούν με διαφορετικό νόημα από αυτό που τους προσάγει ο φορέας του λόγου.

φόβος: Το αίσιμα αγωνίας και φόβου που νιώθουν οι θεατές, καθώς παρακολουθούν τον τραγικό ήρωα να πάσχει και να κινδυνεύει. Καθώς, μάλιστα, ο κάθε θεατής συνισθάνεται ότι στη θέση του δοκιμαζόμενου ήρωα θα μπορούσε να βριόσκειται και ο ίδιος, ο φόβος περιλαμβάνει και τη δική του μοίρα.

ΤΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΥΡΙΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

- Στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου
- Λέξεις με αστερίσκο στο σώμα του βιβλίου παραπέμπουν σε αυτό το γλωσσάρι